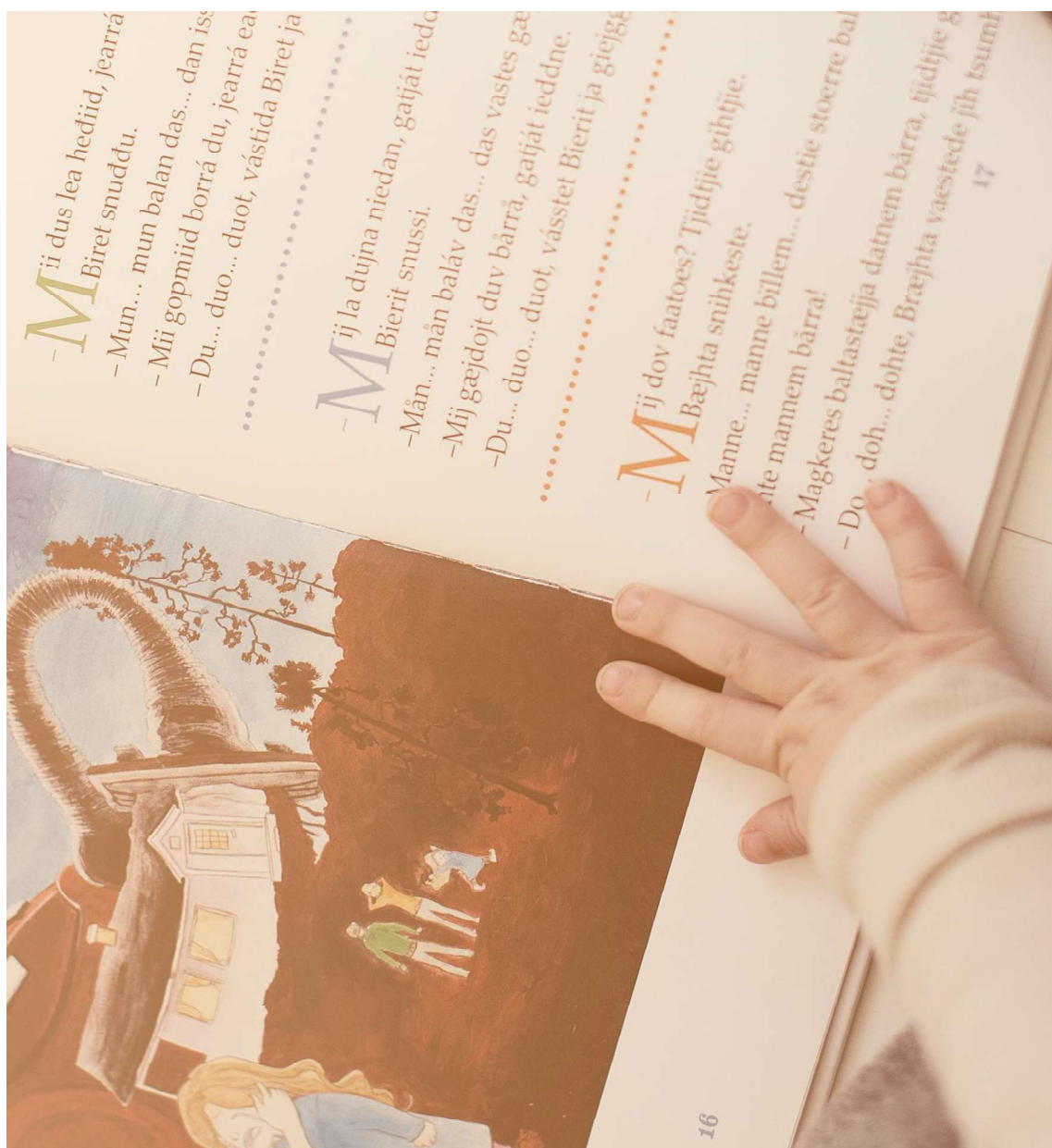

Sámi lohanguovddáš
Saemien lohkemejarnge
Sáme láhkånguovdásj

Mánáid guovtte- ja mánggagielat ovdáneapmi

- Oasáš artihkkalis mánáid sámegiella mánáidgárddis ja skuvlla astoáiggeortnegis

Guovtte- ja mánggagielatvuohta ja giellaovdáneapmi

Olu sámi mánát leat guovtte- dahje mánggagielagat, ja ovdánahttet ja ohppet gielaid mángga ládje. Lea dábálaš ahte guovttegielat mánáid gielat, sihke ipmárdus ja árra giellabuvttadeapmi, eai ovdán ovttá ládje ja parallealla (De Houwer 2021: 21), muhto iešguđetlágan eavttuid ja ovdamáhtuid mielde. Muhtin sámi mánáin lea sámegeiella gievrramus giella, ja olu sámi mánáin lea dárogeiella gievrramus giella. Olu sámi bearrašiin lea sihke sámegeiella ja dárogeiella ruovttugiellan, ja muhtin sámi mánát bajásšaddet maid guvttiin sámegeielain dárogeiella, ruotagiella ja/dahje suomagiella lassin. Oallugat eai hálddaš sámegeiella, ja earát leat oahppame giella. Sosiála oktavuodát, ja dat servodat mas mánná eallá, váikkuhit giellaovdáneapmái dan mielde lea go sámegeiella servodaga majoritehtagiella vai minoritehtagiella. Vaikko sámegeiella galggašii leat sihke ruovttugiella ja (guovllu)servodaga majoritehtagiella, de lea goitge eará dilli go dárogielat mánáin dan dihte go sámegeielain leat eará eavttut, unnán resurssat ja rámmat. Ovdamearkka dihte váilot olu oahpponeavvut, leat unnán sámi mánáidgárdefálaldagat, ja váilot oahpaheaddjit ja mánáidgárdeoahpaheaddjit. Mánáidgárdeoahpaheddjiide ja earáide geat barget gielain lea dehálaš čuovvut mánáid giellaovdáneami ja atnit fágagiella mainna sáhttet čilget ja suokkardit gielalaš ovdáneami. (Høigård 2019: 80-81). Árra giellaovdáneamis ohppet mánát giella sullii ovttá ládje beroškeahtta oahppá go mánná ovttá dahje eanet gielaid. Go guovtte- ja mánggagielat mánát ohppet gielaid, de ovdánit dat seamma oasit gielalaš ja kognitiiva vuogádagain go ovttagielat mánáin (Egeberg 2016: 57.) Guovtte- ja mánggagielat mánát fuomášit hui árrat giella hámiid. Go mánná lea mánggagielat, de hárrjána árrat giellaide, ja fuomáša árrat ovdamearkka dihte erohusaid gielain. Nu fuomášit giella hámi. Giella hámi sáhtta fuomášit mángga ládje, nu go giellajietnadagaid, sojahemiid, sátnehámiid dahje cealkkadásis. Mánná oahppá dáid giellavuogádagaid gulahallama ja sosiála oktavuodaid bokte. Dárbu ipmirdit ja ieš máhttit muitalit, movttiidahtta oahppat giella. Mánáidgárdeoahpaheddjiide ja SAÁO-bargiide sáhtta leat ávkkálaš atnit gelbbolašvuoda mánáid gielaid birra guovttegielatperspektiivvas dainna lágiin ahte sáhtta heivehit máná giellaovdáneapmái ja čuovvut dan. Gielalaš erohusaid ferte váldit vuhtii. Dárogielas gávdnjit ovdamearkka dihte olu ovttastávvalsánit, ja sámegeiella leat eanas guovttestávvalsánit ja guhkit sánit main lea earálágan deaddu ja stávvalat. Dan dihte lea stuora ovdamunni mánáidgárdeoahpaheddjiide ja earáide geat bargat mánáiguin máhttit buohtastahttit gielaid ja dovdat gielalaš erohusaid vai sáhttet veardidit mii guovttegielagiidda lea dábálaš giellaovdáneapmi ja dovdat giellaváttuid ja gielalaš hástalusaid.

Gáldut:

De Houwer, Annick 2021: *Bilingual Development in Childhood* (Elements in Child Development). Cambridge: Cambridge University Press.

Egeberg, Espen 2016: *Flere språk–flere muligheter*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Høigård, Anne 2019: *Barns språkutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.